

Oxie kyrka

Lunds stift

Fasad mot sydväst.

Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning

KRISTINA SIMONSSON, 2017-10-03

jais
arkitekter

Svenska kyrkan
LUNDS STIFT

—

Oxie kyrka

Fosie församling, Malmö pastorat, Lunds stift

Oxie socken, Malmö Oxie 53:1, Malmö kommun, Skåne län, Skåne

Beskrivning och historik

Kyrkomiljön

Från söder. Flygfoto: Pär-Martin Hedberg.

Oxie samhälle ligger en mil sydöst om centrala Malmö. Landskapet är slättbygd som delvis är jordbruksmark, delvis är tätbebyggd.

Området har förhistoriska lämningar vilket de två Kungshögarna från bronsåldern i närheten visar. Oxie har gett namn åt både byn, socknen och häradet. I socknen ingick även byarna Glostorp och Lockarp. Oxie uppkomst som centralort i häradet främjades av att viktiga vägar redan i förhistorisk tid möttes här. En offerkälla som från början tillhörde den hedniska kulturen har enligt Frostin funnits strax öster om kyrkan. Oxie socken omtalas i början av 1200-talet som Kungalev vilket betydde att kungen

ägde all mark och att det fanns en kungsgård. Fortfarande vid 1500-talet ägde kronan byns tio gårdar. Oxie var under medeltiden både tingsplats och häradscentrum. På en lantmäterikarta från 1703 är byns gårdar samlade runt kyrkan som var omgärdad av en kyrkogårdsmur. På enskifteskarta från 1805 är det 29 hemman i byn. Jorden utanför byn var indelad i smala tegar. Vid enskiftet delades jorden in i större enheter för ökad effektivitet och flera gårdar flyttades ut från den samlade byn. Gathus för hantverkare och de som inte ägde jord byggdes i byn.

1967 uppgick Oxie i Malmö stad. På 1970-talet började Oxie kraftigt expandera med villor och radhus. Idag finns flera skolor, bibliotek och station i tätorten. Centrum har förflyttats från kyrkbyn till ett nybyggt område.

Kyrkan ligger idag omgiven av en blandad bebyggelse. Längs den grusade Oxie bygata norr om kyrkan ligger gathus, gamla smedjan och en gård med ekonomibyggnader som låg kvar efter enskiftet. Väster om kyrkan på andra sidan Oxie kyrkväg ligger församlingshemmet från 1970-talet och "Gula Skolan" byggd 1930 i 1920-tals klassicism. Det används idag som kulturföreningshus. Längre ner på gatan finns en livsmedelsaffär mitt emot kyrkogårdens norra del. Mot öster ligger en öppen gräsyta, dels enfamiljshus tätt intill kyrkmuren.

Kyrkan ligger högre än omgivande gator.

Kyrkobyggnaden

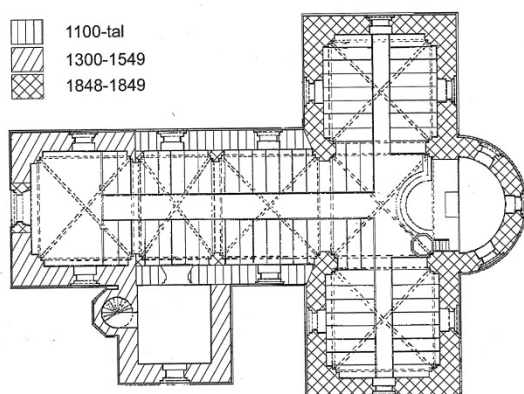
Stenkyrkan byggdes sannolikt på 1100-talet och hade förmodligen sedvanlig romansk planform med långhus, lägre och smalare kor och en halvrund absid. Männan hade ingång genom sydportalen, kvinnorna genom norrportalen. Taket var antagligen platt brädtak och fönstren var små och högsittande. Murarna var av tuktad gråsten medan dörr- och fönsteromfattningar var av huggen sandsten. Stenmästaren som konstskickligt högg stenen har getts namnet "Oxiemästaren" och kan vara en lärjunge till Mårten Stenmäster som arbetade med Lunds domkyrka. Bevarat i kyrkan idag av dessa arbeten är dopfunten och sydportalen.

Förmodligen under 1300- eller 1400-talet slogs valv och ett vapenhus uppfördes framför sydportalen.

Under senmedeltiden 1350-1549 byggdes långhuset ut i väster. Det nya valvet i västutbyggnaden byggdes högre än de befintliga valven i långhuset. Norr om koret byggdes en sakristia. Tornet uppfördes ovanpå vapenhuset och fick trappgavlar enligt gotiska förebilder.

Den stora befolkningsökningen på 1800-talet krävde en större kyrka. Praxis var att 2/3 av befolkningen skulle få plats i kyrkan.

Brunius fick uppdraget att bygga till kyrkan 1847 vilket genomfördes 1848-49 då kyrkan fick sitt nuvarande exteriöra utseende. Kyrkans östra mur, kor, absid och sakristia revs. Även de två östra korsvalven i långhuset revs och ersattes med nya valv. Brunius anförde att de gamla valven var lägre med annan utformning än valvet i västutbyggnaden. Det gamla teglet återanvändes vid nybyggnaden av valven. Ett nytt tvärskepp med tre korsvalv och ett halvrunt utsprång i öster med ett hjälmvalv byggdes. En ny ingång togs upp i väster. Nya större fönsteröppningar gjordes. Brunius återanvänder befintligt formspråk med rundbågsfriser och trappstegsgavlar på den nya kyrkan. Nytt golv och nya bänkar sattes in. Predikstolen och altaruppsatsen från 1600-talet behölls. Sakristian var i öst bakom ett korskränk som Brunius tillfogade altaruppsatsen.

*Kyrkans övergripande byggnadsperioder.
Ritning från underhållsplanen.*

Kyrkan har sedan dess reparerats flera gånger, här följer ett urval från underhållsplanen:

1899-1900 genomfördes en total omdaning av interiören av arkitekt Alfred Arwidius. Den gamla inredningen slängdes ut och istället sattes nygotisk inredning in. Nya bänkar, predikstol, altaruppsats, altarring, läktarbarriär och innerdörrar tillverkades. Golvet sänktes en halv meter. Nya fönster sattes in. Väggar och valv försågs med dekorationsmålningar och med bibelcitater.

Troligen minskades ingångsporten i väster vid denna tid. Dörrportalen på södra sidan byggdes igen och ersattes med ett fönster.

1934-36 gjordes vapenhuset i tornrummet om till bårhus efter förslag av Nils A Blanck. Utrymmet användes tidigare som förråd för ved och kol. Nedre bjälklaget revs. Den romanska portalen befriades från puts och renoverades. Ett igenmurat fönster togs upp igen och försågs med en glasmålning av Hugo Gehlin.

1950 ersattes kaminerna med elektisk uppvärmning.

1958 förminskades orgelläktaren som vilar på svarvade pelare av ek.

All puts knackades ner 1968 och ersattes av stark cementputs utan antikvarisk

medverkan.

1971-72 genomfördes en interiör renovering efter förslag av Eiler Græbe.

Predikstolen sänktes, flyttades och fick ny trappa. Golvet innanför altarringen sänktes.

Altaruppsatsen flyttades fram något. Kyrkans igenmurade sydportal öppnades och försågs med en ekdörr till långhuset. Bårhuset i tornet gjordes om till kapp- och väntrum. Kyrkans fönster försågs med innerbågar. Nytt brädgolv under bänkarna lades in. Ny kalksten lades i utvändiga trappan i öster.

1978 ändrades tornrummet till sakristia.

1991 lades koppartak och takstolar reparerades. Tidigare beläggningar på taket har varit tegel, bly och korrugerad plåt.

2012-13 byttes orgeln på läktaren. Spelbordet är fristående och står i södra korsarmen där de två främre bänkarna togs bort och nytt golv av beige klinker lades.

Orgelpiporna ingår i orgelbarriärens mittparti. Läktarbarrären vid sidan om orgelpiporna tillverkades i nygotisk stil i likhet med befintlig inredning. För ritningarna ansvarade Wikerstål Arkitekter.

Predikstolen togs bort på 2010-talet och förvaras nu längst ner i norra korsarmen.

Exteriör

Kyrkan består av långhus med delar från 1100-talet, ett tvärskepp med korsarmar åt norr och söder och absid åt öster från 1849 samt ett senmedeltida torn på långhusets södersida med ett utanpåliggande trapphus.

Kyrkans murar är av tuktad gråsten, både vad gäller medeltida delar och Brunius tillbyggnad. Tornet är uppfört i tegel ovanpå det tidigare vapenhusets gråstensmur. Portaler, fönsteröppningar, lister och gavelrösten är av tegel.

Grundläggningen av grov gråsten är synlig på flera ställen vid murens nederdel. Murarna är spritputsade och vitkalkade med detaljer i oputsat tegel. Längs taket löper en rundbågsfris och ovanför den en utkragande list i tre språng. En rundbågsfris av huggen sandsten fanns på den medeltida kyrkan och en liten rest från en sådan finns ovanför sydportalen i nuvarande sakristian. Brunius tog upp detta tema och försåg hela kyrkan utom tornet med rundbågsfris. Även korsarmarnas gavelrösten har rundbågsfris. Tornets trappstegsgavlar är senmedeltida och Brunius försåg också nybyggnaderna med trappstegsgavlar avtäckta med kalksten. Mot öster är trappstegsgavlarna i oputsat rött tegel, övriga är putsade.

Tornet och västgaveln har nischer, blinderingar, under trappstegsgavlarna. Sju ljudöppningar täckta med brädluckor finns i tornet.

De rundbågiga fönstren av gjutjärn från 1899 är markerade med omfattningar av rödgult tegel i flera språng. Fönstren är blyspröjsade i rombiskt mönster med klarglas. I ytterkanterna är en smal rand med katedralglas och blått glas. Fönsterbågarna är

förstärkta med utvändiga horisontella järnband. Fönsterbänkarna är av räfflat gjutjärn. Korsarmarnas övre fönsteromfattningar avslutas likt huvudingången i en gotisk spets.

Fasad mot öster.

Fasad mot söder.

Fasad mot norr.

Fasad mot nordväst.

Entré väster.

Fönster.

Sydportalen i nuvarande sakristia.

Huvudingången är i väster sedan Brunius ombyggnad 1849. Ytterligare ingångar finns i öster till den före detta sakristian, i söder till det medeltida vapenhuset och till torntrappan. Den medeltida sydportalen finns bevarad i nuvarande sakristian och beskrivs under interiör.

Portalen i väster av tegel i flera språng går upp i en gotisk spets och avslutas med en huggen sandsten. Pardörren är klädd med panel och har stora dekorativa beslag i gotisk stil. Dörren sänktes, antagligen 1899 av Arwidius, då en inskriptionstavla sattes in ovan den lägre dörren. Lagningarna skiljer ut sig i maskinslaget rött tegel.

Den östra ingången har en rundbågig omfattning i tegel kring dörren och ett runt fönster. Dörren är klädd med fiskbenspanel.

I söder i tornet finns dörren till det ursprungliga vapenhuset, numera sakristian.

Öppningen breddades på 1930-talet och nuvarande dörr tillkom vid Græbes renovering 1972. Till torntrappan leder en bräddörr, öppningen tillkom troligen 1899. Taket är täckt med koppar i skivtäckning sedan 1991. Hängrännorna är av koppar medan stupören efter stölder är utbytta till brun plåt.

Interiör

Kyrkorummet består av långhus, korsarmar i norr och söder, halvrunt kor i öster och orgelläktare i väster. Sakristian ligger i söder i tornet. Öppna bänkar står på ömse sidor om mittgången i långhuset och i båda korsarmarna. Väggarna är putsade och vitmålade. Golvet i mittgångarna är av cementplattor från 1899, så kallade Victoriaplattor, i svart och vitt med en bård längs bänkarna. Under bänkkvarteren ligger lackade brädor. Långhusets två östligaste travéer och korsarmarna är välvda med kryssvalv som slogs 1849. De fyrkantiga valvribborna vilar på tresprångiga pilastrar med kragband. Sköld och gördelbågar är svagt spetsbågiga. Valv och väggar är putsade och vitmålade. I taket hänger kristall- och mässingskronor. Ett bibelcitat som tillkom 1899 är målat på gördelbågen mellan långhus och tvärskepp.

Koret är förhöjt med två steg. Trappa och golv är av terrazzo. I koret står en halvcirkelformad altarring och altaruppsatsen. Den senare är sammanbyggd med det nygotiska altarskranket som avskiljer absiden som används till förvaring bakom altaret.

I koret står ljusbärare och en golvljusstake på norra sidan och ett enkelt träkors på södra sidan. Predikstolen är borttagen och förvaras längst ner i norra korsarmen.

I långhusets nordöstra del står den medeltida dopfunten. På pilastern intill hänger ett nät där en glasdroppe hängs upp för varje barn som döps. Framför främsta bänkraden står röda lösa stapelbara stolar.

I södra korsarmen är bänkar borttagna där spelbordet till orgeln är placerad.

Bänkar, altarring, altaruppsats, altarskrank och innerdörrar är målade i ekådring.

Orgelfasaden med målade pipor utgör läktarbarriärens mitt, vid sidorna finns en tät barriär i gotisk stil från 2013. Läktaren vilar på runda pelare av ek. Läktarens undersida är klädd med ekpanel.

Långhuset mot koret i öster.

Långhuset mot orgelläktaren i väster.

Detalj på sydportalen i nuvarande sakristia.

I det låga, lilla vindfånget i väster under orgelläktaren finns dörr till läktaren, till teknikutrymme och en dubbeldörr in till kyrkorummet.

Sakristian ligger i söder i tornets bottenvåning. Detta rum har tidigare varit vapenhus, kolförråd och bisättningsrum. På golvet ligger tegel från 1972. I taket är synliga balkar

med ovanförliggande brädor. Takhöjden är hög eftersom ett bjälklag togs bort 1935. Här finns den bevarade romanska sydportalen som är frilagd från puts. Portalen har ytterst en ram av huggen sandsten, därinnanför två kolonner av kritsten som bär upp vederlag av sandsten dekorerade med akantuspalmetter, lejonfigurer och vädurshuvud. Ett glasfönster av Hugo Gehlin sitter i östmuren.

Vinden över långhus och korsarmar nås med lös stege till en högt sittande liten lucka ovanför sydportalen i sakristian. Valven är isolerade. Taklaget över långhuset är av ek, kan vara medeltida och är välbevarat. Takstolarna med tassar och stödben vilar på dubbla remstycken. Takstolarna har en sparrsax mellan sparrarna. Sparrsaxens sammanfogningar hålls samman med dymlingar. Takstolarna är påsalade 1991.

Tornets två övre våningar nås utifrån i ett trapphus med en spindeltrappa murad av tegel. Klockstolen upptar klockvåningen med brädgolv och putsade väggar med ljudöppningar.

Inredning och inventarier

Altaret från 1899 av ådringsmålat trä är ritat av A Arwidius. Framsidan har fyra ramar med fyllningar.

Altaruppsatsen från 1899 av ådringsmålat trä är ritat av A Arwidius. Altaruppsatsen i gotisk stil är arkitektoniskt uppbyggd med en spetsig gavel i mitten flankerad av små torn med spiror och krabbornament. I mitten finns en tavla av Jesus med lyft välsignande hand.

Altarringen från 1899 av ådringsmålat trä är ritat av A Arwidius. Planen är halvcirkelformad. Altarringen är genombruten av koriniska kolonner. Överliggare och knäfall är klädda med röd sammet.

Dopfunten av sandsten är från 1100-talet. Mellanstycket av kritsten är ett kolonnkapitäl och senare tillkommit men fanns vid inventering 1914 anger L Tynell. Den cylindriska cuppan är dekorerad med palmetter och lejon som äter av vindruvsklasar. Den fyrkantiga foten har djurhuvuden i hörnen. Dopfunten tillskrivs enligt Monica Rydbeck den så kallade "Oxiemästaren". Han var lärjunge till Mårten Stenmästare som var delaktig i arbetet med Lunds domkyrka. Lars Tynell anser funten tillhör "Hörsgruppen" som alla har akantuspalmetter. Funten i den närbelägna Glostorpskyrkan tillskrivs samma stenmästare.

Predikstolen från 1899 av ådringsmålat trä är ritat av A Arwidius. Ny trappa gjordes

1972, korgen sänktes och flyttades. Nyligen har predikstolen tagits bort från koret och förvaras längst ner i norra korsarmen. Korgens sidor avdelas med pilastrar. Sidorna är inom spetsbågiga fält målade med de fyra evangelistsymbolerna och blommor.

Bänkinredningen från 1899 är ritad av A Arwidius i nygotisk stil. Bänkarna är öppna och målade i ekådring. Gavlarna är figursågade och dekorerade med trepass.

Orgeln är byggd 2012 av Åkerman och Lund med engelskt pipverk av Bishop från ca 1850. Fasaden är ritad av Hans-Petter Schröder och har målade fasadpipor från Bishop & Sons. Piporna utgör också en del av läktarbarriären. Spelbordet är placerat i södra korsarmen.

Storklockan av malm är omgjuten 1803 av klockgjutare CF Grönvall i Stockholm och lagades 1827. Ursprungligen var klockan gjuten omkring 1600. *Lillklockan* är gjuten 1818 av klockjutaren Lars Olsson i Malmö. Båda klockorna pryds av inskriptioner och bladbränder.

Kyrkogården

Den äldsta delen av kyrkogården närmst kyrkan etablerades under medeltiden. Sannolikt följde kyrkogården i Oxie det allmänna mönstret från denna tid; en ängsmiljö, där enstaka gravar märktes ut med träkors eller liggande hällar. På en lantmäterikarta från 1703 finns en mur markerad kring kyrkan, men eventuellt är delar av muren uppförd redan under 1500-tal till tidigt 1600-tal. Muren har sedan dess byggts om och renoverats ett flertal gånger.

I en beskrivning från 1831 framgår att kyrkogården bestod av enbart gräsvall, men nu förändrades med anlagda grusgångar och träd planterades. Omkring denna tid lades ett kraftigt lager matjord ut över kyrkogården för att göra det möjligt med ett andra skikt med gravar. Detta ökade trycket på kyrkogårdsmuren.

Samtidigt som kyrkan byggdes om 1849 utvidgades kyrkogården och en mur byggdes kring det nya området.

Kyrkogården har utökats ett flertal gånger. 1905 och 1914 utökades åt söder. Fortsatt utvidgning åt söder på skolans område och i skolträdgården har skett på 1950 och 1960-talen.

2003 asfalterades gången från västgrinden.

2004 invigdes minneslunden och 2014 anordnades askgravplatser.

2014-2016 genomfördes i två etapper en stor renovering av kyrkogårdsmuren. Delar av muren demonterades helt och byggdes upp igen med samma stenar. Längs västra sidan av muren hittades flera gravar. Armställningen på skeletten antyder att gravarna kan vara tidigmedeltida. I muren hittades också kvaderhuggna stenar som varit

grundstenar i de rivna delarna av kyrkan. Trädkransen togs ner och nya träd planterades. De tidigare betongstegen i trapporna vid norra och östra grinden byttes till natursten. Under muren fanns ovanligt tjocka lager matjord som indikerar att kyrkan byggdes på en raserad gravhög lik de bronsåldershögar som finns i närheten.

Beskrivning

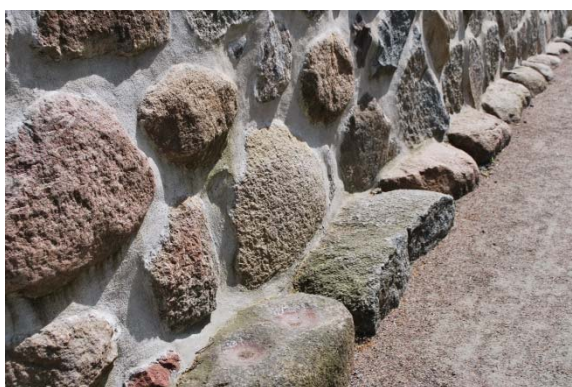
Kyrkogården omges på tre sidor av en gråstensmur fogad med kalkbruk och avtäckt med tegelpannor. I nordväst har murens grundstenar synliga skålgropar. Skålgroparna har eventuellt huggits i stenarna under bronsåldern enligt Rosengren/Reisnert. Grundstenarna kan möjligen ha varit del av en invändig stenkammare eller varit en kantkedja runt en gravhög. Marken innanför muren ligger betydligt högre än utanför. Mot Oxie bygata skiljer 2,5 meter mellan in- och utsida mur.

Kungshögarna.

Kyrkogården söder om kyrkan.

Grundstenar med skålgropar.

Ny del av kyrkogården.

Huvudgrinden i väster är av gjutjärn mellan fyrkantiga murade stolpar med toppigt krön. Grindar finns även mot norr och öster. Den östra grinden som nu leder ner till en trädgård kan tyckas märklig men förut ledde den till en stig som gick till en nu utplånad offerkälla. En trädkrans av lönn, italiensk al och naverlind planterades nyligen efter murens reovering. Utökade delar av kyrkogården i söder omges dels av smidesstaket på en låg mur och dels av nätstängsel. Innanför växer en spireahäck.

Kyrkan omges av singel förutom en asfalterad gång från västgrinden till kyrkans entré. Gravplatserna runt kyrkan är omgärdade av buxbom och singelbelagda enligt skånskt 1800-talsideal. Flera äldre gravstenar utformade som obelisker, avbrutna kolonner eller krönta med urnor finns blandat med nyare lägre horisontella stenar. En stor lönn och järnek står på kyrkans södra sida. På gravplatserna finns vintergröna buskar. De flesta yrken på gravstenarna är lantbrukare men andra titlar är åboen, smedmästare, dräng. Mycket få kvinnor har fått en titel men här finns en barnmorska född 1821 som fått sitt yrke på stenen tillsammans med mannen som benämns husägare.

Askgravplatser är ordnade på en befintlig gravplats nordväst om kyrkan där metallplattor sätts på en äldre gravsten. Marken är stenlagd.

Minneslundens gräsmatta är omgiven av en bokhäck och i norr står en låg tegelmur med plats för gravljus.

En rad av kraftigt hamlade lindar och en rad av oxlar avgränsar mot senare anlagda delar i söder. Vissa av dess kvarter omges av häckar av cotoneaster. Stenarna ligger i gräs eller är låga, stående med små planteringar.

Byggnader på kyrkogården

Före detta spruthus som byggdes vid mitten av 1800-talet. Huset ingår i kyrkogårdsmuren och byggnaden hade tidigare portar ut mot gatan. Ombyggd från ekonomibyggnad till bårhus 1970. Handikapptoalett byggdes 1988. Huset renoverades i samband med murens ombyggnad 2016 och ett personalrum inreddes för kyrkogårdspersonalen. Portarna mot gatan togs bort. Fasaden är vitputsad. *Förrådsbyggnad* från 1800-talet ligger på mark som tillfogades kyrkogården på 1960-talet. Fasaden är vitputsad.

Kulturhistorisk karaktärisering för Oxie kyrkoanläggning

Nordväst om kyrkbyn finns två bevarade stora bronsåldersgravar, Kungshögarna som påtagligt visar på Oxies långa historia. Eventuellt är kyrkan byggd på en raserad gravhög.

Spår av den äldre byn finns längs den grusade Oxie bygata intill kyrkan med dels gathus och även en oskiftad gård. Gula skolan mittemot kyrkan bidrar positivt till miljön medan församlingshemmet är alldagligt. För övrigt kännetecknas tätorten Oxie av modern bebyggelse med mestadels villor från 1970-tal och framåt.

Kyrkogårdens stenmur med anor från 1500-1600-tal som nyligen återigen renoverats är betydelsefull för intrycket av kyrkan liksom gjutjärnsgrindarna. Det är positivt att

en ny trädkrans planterades efter murens renovering. Närheten mellan kyrkogården och mataffären i sydväst borde åtgärdas med mer plantering i kyrkogårdens hörn för att skapa en mer skyddad miljö på kyrkogården.

Kyrkogårdens äldre delar karaktäriseras av omgärdade singelgravar enligt sent 1800-tals ideal medan de nyare delarna kännetecknas av gräsytor med stenar direkt i gräs utan omgärdning. I den äldre delen har infogats minneslund och askgravplats.

Oxie kyrka byggdes på kungens mark så kallat kungalevet och kyrkans tillblivelse och utveckling har antagligen varit knuten till danska kungamakten vilket gör den speciell. Kyrkan är från 1100-talet men byggdes kraftigt om och till av C G Brunius i mitten på 1800-talet.

Kyrkan är ombyggd under en intensiv kyrkobyggnadstid. Främsta anledningen till om och nybyggnad var den stora befolkningstillväxten som ökat bland annat på grund av enskiftet. En praxis förseskreiv att 2/3 av befolkningen skulle få plats i kyrkan.

Brunius förespråkade medeltidsstilen och har tagit upp mycket av det i tillbyggnaden.

Ändå är det märkligt att Brunius som värnade medeltidsarkitektur, först rev stora delar för att sedan bygga upp det igen. Men han ansåg att han byggde till i förfädernas tradition och inte uppfann något nytt. Kyrkan har de typiska Bruniusdragen med oputsade tegelomfattningar i flera språng kring fönster och dörrar, trappstegsgavlar med blinderingar och rundbågsfriser. Invändigt byggdes kryssvalv. Kanske har rundbågsfrisen längs taket och på gavelröstena varit oputsad från början och det hade ytterligare ökat livet i fasaden om den återigen blev oputsad. Plantypen är den som Brunius oftast använde med att bygga till ett tvärskepp men i Oxie revs även allt öster om tvärskeppet. Kyrkan har ett sidoställt torn söder om långhuset vilket skiljer det från det traditionella västtornet. Det beror på att tornet är ett påbyggt vapenhus. Tornet liksom det i Husie är ett av sju i Skåne som är ett påbyggt vapenhus. Tornets utvändiga trapphus är ovanligt. Tornets utanpåliggande trapphus är också ovanligt. Kyrkans exteriör är i stora drag bevarad som den var 1849 förutom takbeläggning, fönster och dörrar. Gjutjärnsfönstren tillkom 1899.

Interiören karaktäriseras av sina ombyggnader 1849 men framförallt 1899.

Interiören domineras av Brunius kryssvalv från 1849. Det västligaste valvet är äldre men döljs av orgeln. Inredningen förnyades nästan helt 1899 till nygotisk stil med ekådrad inredning och Victoriaplattor på golvet. Inredningen är en av flera nygotiska bevarade inredningar i Skåne, dess värde ökar med bevarad nygotisk färgsättning. Korskrank förespråkades inte alls av nygotikens företrädare men finns här och är en eftergift till Brunius som gärna hade sakristan i öst.

De bemålade orgelpiporna i läktarbarriären är ovanliga och dekorativa. Den nygjorda barriären från 2013 infogades bra i nygotisk stil som sammanband den med övrig inredning. Gräbes renovering på 1970-talet var inte så omfattande som de ofta brukade vara. Det är positivt att han öppnade upp den igenmurade sydportalen.

Predikstolen är nyligen borttagen. Den ingick i den sammanhållna nygotiska inredningen från 1899 men var förändrad och flyttad 1972. Borttagandet har gett bättre plats i koret och bättre sikt.

Sakristian i det före detta vapenhuset är det rum där medeltid och kyrkans tidigaste ursprung är påtagligt med sydportalen med sandstensomfattning och huggna lejon och palmetter. Förändringar under 1900-talet har gett rummet högt i tak, tegelgolv och dunkelt ljus med en glasmålning av Hugo Gehlin. Rummet skulle kunna användas till mindre andakter istället för till sakristia.

Från medeltiden är dopfunten som hör ihop med sydportalen med liknande dekorativa element. Lejonet finns på flera portaler och dopfuntar i sydvästra Skåne. Lejonframställningar är en länk till Lombardiet i Italien där det är ett vanligt motiv i arkitekturen. Takstolarna av ek kan vara medeltida. En dendrokronologisk undersökning skulle kunna ge svar. Medeltida murverk och takstolar har genom sin ålder högt värde. En murverksundersökning hade kunnat ge mer svar på kyrkans historia.

Att tänka på

- Kyrkogårdsmuren har grundstenar med skålgropar som eventuellt kommer från en bronsåldersgrav.
- Kyrkan har en lång historia vars utveckling länge var knuten till ett kungalev.
- Kyrkan innehåller medeltida murverk och är Malmös äldsta stenkyrka men är i mycket en Bruniusskapelse från 1800-talet.
- Kyrkans medeltida konstfull huggna sydportal i sakristian bör värnas och gärna göras mer synlig och rummet bör inte bli ett förråd. Medeltida takstolar bör visas stor hänsyn.
- Inredningen är en sammanhållen nygotisk inredning som fortfarande är ekådrad.

Skydd m.m.

Kyrkan och kyrkogården skyddas som kyrkligt kulturminne enligt 4 kap. kulturmiljölagen. Tillkommen före 1939. Omfattas av tillståndsplikt 4 kap. 3§. Kyrkotomten ligger inom reg. fornlämning Oxie 38:1 som utgör den medeltida bytomten och skyddas enl. 2 kap. kulturmiljölagen.

Källor och litteratur

- Skåne, Landskapets kyrkor*, red. Markus Dahlberg, Riksantikvarieämbetet, 2015
- Sockenkyrkorna – kulturarv och bebyggelsehistoria*, Riksantikvarieämbetet, 2008
- Underhållsplan för Oxie kyrka 2005-02-28*, Wikerstål Arkitekter AB
- Oxie härads kyrkor VI, Oxie*, Ernst Frostin, 1961
- Oxie, Lockarp och Glostorp*, Helge Andersson, Elbogens årsbok 1967
- Oxie kyrkogård, Renovering av kyrkogårdsmur etapp 1*, Rapport 2015:007, Malmö stad, Rosengren/Reisnert
- Oxie kyrkogård, Renovering av kyrkogårdsmur etapp 2*, Rapport 2016:007, Malmö stad, Rosengren/Reisnert
- Oxie kyrka Byte av läktarorgel*, Rapport 2013:007, Malmö stad
- <http://skanearkeologi.se/pdf/2015-18.pdf>
- I de dödas vilorum Malmös begravningsplatser*, J Rosengren&U Striner, 2013
- https://sv.wikipedia.org/wiki/Oxie_kyrkby
- https://sv.wikipedia.org/wiki/Oxie_f%C3%B6rsamling
- Skånes medeltida dopfuntar*, Lars Tynell 1913

Övriga uppgifter

Denna rapport om Oxie kyrka, Malmö pastorat, har upprättats av:
Kristina Simonsson, Arkitekt SAR/MSA (rapportförfattare, inventering och foto)
Karl Johan Kember (granskning),
Arkitekt SAR/MSA, Certifierad sakkunnig avseende kulturvärden
JAIS arkitekter AB, Sundstorget 3, 251 21 Helsingborg, 042-14 92 30, www.jais.se

Inventeringsdatum: 2017-05-22

Färdigställd rapport: 2017-10-03

Oxie kyrka - byggnadsbeskrivning

Stomme:	Murverk-natursten Murverk – Tegel
Fasadmaterial:	Puts-sprit Tegel
Fasadkulör:	vit röd
Takform:	Sadeltak – Med dubbla fall
Taktäckningsmaterial:	Plåt-koppar
Byggnadsdel:	Torn-söder Trapphus-väster Långhus Korsarm-norr Korsarm-söder Absid-öster